

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Кафедра соціальної роботи та реабілітації

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету

Ірина САВИЦЬКА

» _____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри *соціальної роботи
та реабілітації*

Протокол № 5 від 9 травня 2023 р.

Завідувач кафедри

Ірина СОПІВНИК

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Соціальна робота»
першого (бакалаврського) рівня

Ірина ДЕМЧЕНКО

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ**

спеціальність 231 «Соціальна робота»
освітньо-професійна програма «Соціальна робота»
факультет гуманітарно-педагогічний
розробник Чекаль Л.А. канд.філос. наук, доцент.

м. Київ – 2023 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра соціальної роботи та реабілітації

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету

Інна САВИЦЬКА

» _____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри соціальної
роботи та реабілітації

Протокол № 5 від 9 травня 2023 р

Завідувач кафедри

Ірина СОПІВНИК

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Соціальна робота»

першого (бакалаврського) рівня

Ірина ДЕМЧЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**СОЦІАЛЬНА РОБОТА
З СІМ'ЯМИ, ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ**
(назва навчальної дисципліни)

спеціальність 231 «Соціальна робота»
(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійна програма «Соціально-психологічна реабілітація»
(назва освітньо-професійної програми)

факультет гуманітарно-педагогічний
(назва факультету)

розробник Сопівник І. В., завідувач кафедри, д-р. пед. наук, доцент

м. Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни
«Соціалізація особистості»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	ОС «Бакалавр»	
Спеціальність	231 – «Соціальна робота»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	3,0	
Курсова робота	4	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	3	2-3
Семестр	6	5-6
Лекційні заняття	30 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	6 год.
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	90 год.	44 год.
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	6 год.	
самостійної роботи студента –	6 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Соціалізація особистості» є ознайомити студентів з теоретичними засадами соціалізації особистості та сформуванню в них навички роботи зі сприяння оптимальній адаптації індивіда до соціального середовища в процесі становлення його особистості.

Завданням курсу є оволодіння такими компетентностями:

1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів.
2. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
9. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел.
10. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
11. Визначеність і наполегливість щодо вирішення поставлених завдань і взятих обов'язків.
12. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.
13. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.
14. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.
15. Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.
16. Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.
17. Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами.
18. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.
19. Здатність до розробки та реалізації соціальних проектів і програм.

20. Здатність до застосування методів менеджменту для організації власної професійної діяльності.
21. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи.
22. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для повного терміну денної (заочної) форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади соціалізації особистості.												
Тема 1. Головні дефініції та категорії. Априорний та апостеріорний виміри соціалізації особистості.	8	2	2			4	8	2				6
Тема 2. Концепції антропосоціогенезу як шлях усвідомлення соціалізації особистості. Еволюційна концепція.	8	2	2			4	8					8
Тема 3. Давньоіндійські та давньокитайські концепції природного індивіда та соціальної людини (буддизм, конфуціанство, даосизм).	8	2	2			4	8					8
Тема 4. Давньогрецька класика V-IV ст. до Р.Х. про людину в соціумі.	10	4	2			4	8		2			6
Тема 5. Середньовічні, Ренесансні та Новочасні концепції людини, Бога та соціуму.	8	2	2			4	8					8

Тема 6. Новий час XVII ст. та французьке Просвітництво XVIII ст.: усвідомлення співвідношення біологічного та соціального в людині.	10	2	4			4						
Тема 7. Німецька класика XIX ст. про морально-духовну особистість і її свободу.	10	4	4			2						
Тема 8. Персоналізм та екзистенціалізм: моральність, свобода та вибір людини «бути собою».	8	2	2			4						
Разом за змістовим модулем 1	70	20	20			30	40	2	2			36
Змістовий модуль 2. Психолого-педагогічні засади соціалізації особистості												
Тема 1. Сучасні соціально-педагогічні концепції та психологічні теорії особистості (П. Наторп, Г. Нол, Г. Боймер, Дж. Дьюї).	10	2	4			4	16	2				14
Тема 2. Визначальні напрямки процесу становлення різнобічно соціалізованої особистості.	8	2	2			4	8					8
Тема 3. Формування толерантності як чинника становлення гармонійної духовно-моральної особистості.	8	2	2			4	8					8
Тема 4. Особливості розвитку морально-етичної свідомості сучасної людини.	8	2	2			4	8					8
Тема 5. Релігійна свідомість людини: історичний та структурно-функціональний аналіз	10	4	2			4						
Тема 6. Генеза правової свідомості людини.	8	2	2			4						
Тема 7. Розвиток естетичного сприйняття реальності.	10	4	4			2						

Тема 8. Формування екологічної свідомості людини.	8	2	2			4						
Разом за змістовим модулем 2	70	20	20			30	40	2	2			36
Змістовий модуль 3. Історичний аналіз специфіки практик виховання.												
Тема 1. Історія вітчизняних практик виховання.	8	2	2			4	8					8
Тема 2. Виховні практики та етикет народів світу.	8	2	2			4	8					8
Тема 3. Сучасні методики, технології, стратегії і тактики соціально-педагогічної роботи з людьми різних категорій і груп у європейських країнах та США	8	2	2			4	8					8
Разом за змістовим модулем 3	40	10	10			20	40	2	2			36
Усього годин	180	30	30			60	120	6	6			108

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Головні дефініції та категорії. Априорний та апостеріорний виміри соціалізації особистості.	2
2	Тема 2. Концепції антропосоціогенезу як шлях усвідомлення соціалізації особистості. Еволюційна концепція.	2
3	Тема 3. Давньоіндійські та давньокитайські концепції природного індивіда та соціальної людини (буддизм, конфуціанство, даосизм).	3
4	Тема 4. Давньогрецька класика V-IV ст. до Р.Х. про людину в соціумі (Сократ, Платон, Аристотель). Еліністи про головні цінності та сенс буття людини (епікурейство, стоїцизм Сенеки та Марка Аврелія, цинізм Діогена)	3
5	Тема 5. Середньовічні концепції духовної людини III-XIII ст.(від патристів Тертулліана і Августина до схоластики Томи Аквінського). Відродження XIV-XVI ст. та Новий час XVII ст.: формування уявлень про свободу (від давньогрецького року та середньовічного фатуму – до фортуни і свободи в концепціях М. Кузанського, Дж. Бруно, Н. Макіавеллі та Б. Спінози).	3
6	Тема 6. Новий час XVII ст. та французьке Просвітництво XVIII ст.: усвідомлення співвідношення біологічного та соціального в людині (опозиція «вроджені ідеї» Р. Декарта та - «tabula rasa» Дж. Локка; «людина-Робінзон» або біологічна людина П.-А. Гольбаха та Ж.-О. де Ламеттрі; соціально-утопічна людина Ж.Ж. Руссо.	3
7	Тема 7. Німецька класика XIX ст. про морально-духовну особистість і її свободу (І. Кант,Г.В.Ф.Гегель). Некласичні антропологічні уяви А. Шопенгауера та Ф. Ніцше про волю і свободу людини.	3
8	Тема 8. Персоналізм та екзистенціалізм: моральність, свобода та вибір людини «бути собою» (М.Бердяєв, Ф. Достоевський, М. Хайдеггер, Ж.-П. Сартр, Ф. Кафка).Українська релігійна філософія: усвідомлення свободи як творчості і духовності у вченнях Г. Сковороди, П. Юркевича.	3
9	Тема 9. Сучасні соціально-педагогічні концепції та психологічні теорії особистості (П. Наторп, Г. Нол, Г. Боймер, Дж, Дьюї).	2
10	Тема 10. Визначальні напрямки процесу становлення різнобічно соціалізованої особистості.	2
11	Тема 11. Формування толерантності як чинника становлення гармонійної духовно-моральної особистості.	2
12	Тема 12. Особливості розвитку морально-етичної свідомості сучасної людини.	2
13	Тема 13. Релігійна свідомість людини: історичний та структурно-функціональний аналіз	3
14	Тема 14. Генеза правової свідомості людини.	2
15	Тема 15. Розвиток естетичного сприйняття реальності.	2
16	Тема 16. Формування екологічної свідомості людини.	2
17	Тема 17. Історія вітчизняних практик виховання.	2
18	Тема 18. Виховні практики та етикет народів світу.	2
19	Тема 19. Сучасні методики, технології, стратегії і тактики соціально-педагогічної роботи з людьми різних категорій і груп у європейських країнах та США (А. Моленхауер, А. Мерінгер, А. Флутнер, В. Кюхенгорф, А. Вольф, Р. Герман).	2
Всього:		45

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	-

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Історичні типи світогляду. Виникнення свідомості як можливості виділення людиною себе з оточення та можливості вибору. Концепції.
2. Антропосоціогенез як сукупність онтогенезу та філогенезу.
3. Соціалізація: визначення, головні підходи та пріоритети в контексті антропосоціогенезу: західна та східна парадигми.
4. Давньоіндійські та давньокитайські вчення про людину в природі і суспільстві (буддизм, конфуціанство, даосизм).
5. Перші давньогрецькі вчення про людину в соціумі (софістика, Сократ).
6. Проблема становлення особистості. Індивід та особистість: головні риси і розбіжності контексту категорій.
7. Класичні античні вчення про людину природну та людину моральну (Платон, Аристотель).
8. Антропологічні, морально-етичні концепції доби еллінізму про особистість, головні цінності та сенс людського буття, мудрість, життя і смерть (епікурейство, стоїцизм, скептицизм, цинізм).
9. Ранньохристиянські вчення про Бога, духовну людину, суспільство, час та історію: Тертуліан та Августин.
10. Пізнє середньовіччя («шкільна мудрість», або схоластика) про особистість як єдність розуму та віри. Вчення про двоїсту істину Т. Аквінського.
11. Гуманізм як напрямок в усвідомленні особистості. Нові духовно-антропологічні цінності доби Відродження. Людина як homo faber та естетичний ідеал (ранній та пізній Ренесанс: Л. Валла, Леонардо да Вінчі, М. Кузанський, Дж. Бруно). Аморалізм Н. Макіавеллі як реакція на середньовічні цінності.

12. Емпірична та раціональна людина, механістичні уяви про «людину-машину» та теодицея в концепціях мислителів Нового часу XVII ст. (Ф. Бекон, Дж. Локк, Т. Гоббс, Р. Декарт, Г. Лейбніц).
13. Абсолютизація ролі соціального середовища в розвитку особистості і концепція суспільної угоди (від вчення про природні права людини Ю.С. Оріховського-Роксолана до концепцій Т. Гоббса та Дж, Локка).
14. Усвідомлення становлення свободи особистості в історії людства: від року та фатуму – до фортуни та свободи як пізнаної необхідності. Раціоналістичний детермінізм Б. Спінози, І. Канта та Г.В.Ф. Гегеля.
15. Проблема залежності людини та суспільства від географічного середовища та етичний утилітаризм у французькому Просвітництві XVIII ст. (Ш.Л. де Монтеск'є, П. Гольбах).
16. Біологічна людина («робінзонада») та антиклерикалізм особистості у вченнях французьких просвітників (Ж.О. де Ламеттрі, Вольтер, Д. Дідро).
17. Соціальні утопії європейських мислителів XVII-XVIII ст. (Ф. Бекон, Ж.Ж. Руссо).
18. Трансформації соціально-історичної концепції: прогрес – регрес – хаос (від Августина до Г.В.Ф. Гегеля і до неklasичних вчень А. Шопенгауера, Ф. Ніцше та К. Ясперса).
19. Поняття культури і цивілізації: визначення. Концепції соціально-культурного розвитку людства (Г.В.Ф. Гегель – К. Маркс та Ф. Енгельс – О. Шпенглер).
20. Проблема соціально-антропологічних коренів зла та свободи вибору особистості в екзистенціалізмі Ф. Достоєвського, М. Хайдеггера, Ж.П. Сартра, Ф. Кафки).
21. Релігійно-етичний погляд на людину як творчу особистість в українському ірраціоналізмі Г. Сковороди та П. Юркевича.
22. Біологічне та соціальне в людині у європейському ірраціоналізмі: воля до життя у Ф. Ніцше та психоаналітична концепція З. Фрейда.
23. Соціальна відповідальність й патріотизм як чинники становлення духовно-розвиненої особистості-громадянина.
24. Релігія як соціально-історичний та психологічний феномен. Структурно-функціональний аналіз релігії.
25. Духовність людини і головні Священні книги: Біблія, Коран, Веди, Трипітака, Кодзіки-Ніхонги.
26. Головні чотири глобальні проблеми сучасності (Римський клуб).
27. Правова свідомість та сучасна правова освіта і виховання.
28. Екологічні проблеми сучасного світу та екологічне виховання.

29. Молодь як соціально-демографічна верства. Неформальні молодіжні рухи ХХ-ХХІ ст. (від бітників-, хіппі- та панк-субкультур – до студентсько-політичних та волонтерських рухів).
30. Проблема тоталітарних культів у сучасному світовому молодіжному середовищі. Екуменічний рух.
31. Естетична свідомість та естетичне виховання як нагальна складова формування особистості.
32. Сучасні засоби масової комунікації та їх вплив на соціалізацію особистості. Феномен заангажованості та аспекти трансформації свідомості і діяльності людини.
33. Особливості вітчизняних практик виховання.
34. Проблема ментальності. Ментальність української нації (за М. Костомаровим).
35. Специфіка ментальності, виховних практик та етикету народів світу (три варіанти, на вибір).
36. Сучасні методики, технології, стратегії і тактики соціально- педагогічної роботи з людьми різних категорій і груп у європейських країнах та США (А. Моленхауер, А. Мерінгер, А. Флютнер, В. Кюхенгорф, А. Вольф, Р. Герман).
37. Головні рушійні сили формування особистості за дослідженнями П. Наторпа та Е. Борнеманна.
38. Інтелектуалізація нації та інноваційні технології в розвитку особистості.
39. Формальні та неформальні варіанти стосунків та взаємодій людини в соціумі. Їх психологічна специфіка для соціалізації особистості.
40. Гендерні ролі особистості. Особливості гендерної соціалізації.
41. Духовно-практичні форми життя суспільства.
42. Особистість у державі та в громадянському суспільстві.
43. Проблема загальнолюдських цінностей у вченнях мислителів.
44. Проблема національного та інтернаціонального в культурах глобалізованого світу: особистісний вимір.
45. Правова держава. Поняття «правової культури».
46. Проблема «самотності» та інтерсуб'єктивність досвіду людського існування.
47. Синергетика як новий світогляд особистості.
48. Тлумачення особистості у постмодерній культурі.
49. Особливості соціальної детермінації. Об'єктивне і суб'єктивне в історії.
50. Тоталітаризм і права людини.

8. Методи навчання

Успіх навчання загалом залежить від внутрішньої активності студентів, від характеру їхньої діяльності, то саме характер діяльності, ступінь самостійності та творчості мають бути важливими критеріями у виборі методу.

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у «готовому» вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення. Такий метод якнайширше застосовують для передавання значного масиву інформації. Його можна використовувати для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

Репродуктивний метод. Ідеться про застосування вивченого на основі зразка або правила. Діяльність тих, кого навчають, є алгоритмічною, тобто відповідає інструкціям, розпорядженням, правилам - в аналогічних до представленого зразка ситуаціях. **Метод проблемного викладення.** Використовуючи будь-які джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Студенти стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку.

Частково-пошуковий, або евристичний метод. Його суть - в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над програмами (зокрема й комп'ютерними) та з навчальними посібниками. Такий метод, один з різновидів якого є евристична бесіда, - перевірений спосіб активізації мислення, спонукання до пізнання.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу ті, кого навчають, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри та виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

Отже, розглянуто шість підходів до класифікації методів навчання.

9. Форми контролю

Контроль знань і умінь студентів (поточний і підсумковий) з дисципліни здійснюють згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу. Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Він складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 70 балів, і рейтингу з атестації (екзамену) – 30 балів.

Критерії оцінки рівня знань на лабораторних, семінарських та практичних заняттях. На лабораторних заняттях кожен студент з кожної теми виконує

індивідуальні завдання. Рівень знань оцінюється: “відмінно” – студент дає вичерпні, обгрунтовані, теоретично і практично вірні відповіді не менш ніж на 90% запитань, рішення задач та лабораторні вправи вірні, демонструє знання підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформляє завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу; “добре” – коли студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу; “задовільно” – коли студент дає правильну відповідь не менше ніж на 60% питань, або на всі запитання дає недостатньо обгрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача. При цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність; “незадовільно з можливістю повторного складання” – коли студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі запитання дає необгрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки. Має неповний конспект лекцій.

Підсумкова (загальна оцінка) курсу навчальної дисципліни. Є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєності теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання лабораторних досліджень. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістовні модулі. Остаточна оцінка рівня знань складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 70 балів, і рейтингу з атестації (іспиту) – 30 балів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль				Рейтинг з навчальної роботи R _{нр}	Рейтинг з додаткової роботи R _{др}	Рейтинг штрафний R _{штр}	Підсумкова атестація (екзамен чи залік)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3						
0-100	0-100	0-100		0-70	0-20	0-5	0-30	0-100

Примітки. 1. Відповідно до «Положення про кредитно-модульну систему навчання в НУБіП України», затвердженого ректором університету 03.04.2009 р., рейтинг студента з навчальної роботи $R_{нр}$ стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою

$$0,7 \cdot (R^{(1)}_{зм} \cdot K^{(1)}_{зм} + \dots + R^{(n)}_{зм} \cdot K^{(n)}_{зм})$$

$$R_{нр} = \frac{\dots}{\dots} + R_{др} - R_{штр}, K_{дис}$$

де $R^{(1)}_{зм}, \dots, R^{(n)}_{зм}$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K^{(1)}_{ЗМ}, \dots, K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K^{(1)}_{ЗМ} + \dots + K^{(n)}_{ЗМ}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

$R_{др}$ – рейтинг з додаткової роботи;

$R_{штр}$ – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K^{(1)}_{ЗМ} = \dots = K^{(n)}_{ЗМ}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ})$$

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}_{ЗМ} + \dots + R^{(n)}_{ЗМ})}{K_{дис}} + R_{др} - R_{штр} \cdot n$$

Рейтинг з додаткової роботи $R_{др}$ додається до $R_{НР}$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{штр}$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R_{НР}$. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

2. Згідно із зазначеним Положенням **підготовка і захист курсового проекту (роботи)** оцінюється за 100 бальною шкалою і далі переводиться в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: державні стандарти освіти, навчальні плани, навчальні програми з усіх нормативних і вибіркових навчальних дисциплін; програми навчальної, виробничої та інших видів практик; підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять; індивідуальні навчально-дослідні завдання; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів.

12. Рекомендована література

Основна

1. Алексеєнко Т.Ф. Соціалізація особистості: можливості і ризики. Науково-методичний посібник / Алексеєнко Т.Ф. – К., 2017. – 152 с.
2. Батліна Л.В. Основи людинознавства: людина в цілому. Навчальний посібник / Батліна Л.В. – К., КНТ, 2018. – 329 с.
3. Березин М. Соціальний захист: не милостинею, а виробництвом / Віче. – 1918. – № 7.
4. Іванченко А.В., Сбруєв А.А., Дідкова-Фаворська О.М. Соціалізація і соціальне виховання. Навчальний посібник / Іванченко А.В., Сбруєв А.А., Дідкова-Фаворська О.М. – Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна»; Житомирський економіко-гуманітарний ін-т. – Житомир: Полісся, 2018. – 216 с.
5. Кравченко Т.В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи. Монографія / Кравченко Т.В. – Інститут проблем виховання АПН України. – К., Фенікс, 2019. – 416 с.
6. Лавриченко Н.М. Педагогіка соціалізації: європейські абрисы / Лавриченко Н.М. – К., ВіраІнсайт, 2017. – 444 с.
7. Мащенко Ж.М. Духовність: феномен психології та об'єкт виховання. - К., Освіта України, 2018. – 100 с.
8. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. – К., Центр навчальної літератури, 2017. – 624 с.
9. Омельченко Л.М. Практикум з основ соціальної особистості. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К., 2018. – 97 с.
10. Папуча М.В., Кричківська Т.Д. Особистість: розвиток, соціалізація, виховання. – Ніжин: РВВНДПУ ім. М. Гоголя, 2019. – 148 с.
11. Петрунько О.В. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіа-середовищі. Монографія. – Полтава, Укрпромторгсервіс, 2019. – 480 с.
12. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник для студ. вищ. навч. закладів. – К.: Академія, 2009.-576с.

13. Розказова О.В. Особливості соціалізації студентської молоді на сучасному етапі розвитку суспільства / Розказова О.В. Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2015. - № 4. – С. 23-26.
14. Сорочинська В.Є. Організація роботи соціального педагога. Навчальний посібник. – К., Кондор, 2017. – 198 с.
15. Суятінова Л. Вплив релігії на процес соціалізації особистості. / Соціальна психологія. – 2016. - № 2. – С. 84-93.
16. Філософія освіти» (за науковою редакцією проф. Л.А. Чекаля). – Київ, 2014р. – 263с.
17. Чекаль Л.А. Роль гуманітарної освіти у формуванні особистісних рис молодого фахівця - К.: "Міленіум", 2007.
18. Чекаль Л.А. Поняття толерантності і любові до ближнього у віровченнях та історичній практиці релігійних систем / «Гілея: науковий вісник»: Збірник наукових праць. – К., - 2012р. Випуск 67. С.44-53.
19. Чекаль Л.А. Проблема взаємозв'язку морального та соціального оновлення: духовний вимір. / «Політологічний вісник». Збірник наукових праць. - К.: ІНТАС, 2012р., Випуск 68. - С.471-475.
20. Чекаль Л. А. Особистісні трансформації сучасності: від постмодерного індивіда – до духовно зрілого громадянина / "Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія". Том 4, № 1 . - К., 2022.

Допоміжна

1. Безпалько О.В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи. Монографія. – К., Науковий світ, 2016. – 363 с.
2. Бех І.Д. Особистість у соціогенетичному дискурсі: стратегія формування / Національна освіта: традиції і новації в контексті ідей Івана Огієнка. Збірник наукових праць. Київ – Житомир, ЖДПУ, 2017. – С. 4-12.
3. Вайнола Р.Х. Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки. Монографія. (За ред. С.О. Сисоєвої). – Запоріжжя, ХНРБЦ. – 2018. – 460 с.
4. Васянович Г.П. Методологія педагогіки й педагогічна інноватика. / Модернізація вищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів. Збірник наукових праць. – Житомир, Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, - 2017. - 332 с.
5. Карпенко О.Г. Роль соціально-педагогічного моніторингу при визначенні професійної готовності студентів до соціальної роботи / Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2017. - № 5. – С. 14 – 20.
6. Карпенко О.Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти. Монографія. (За ред. С.Я. Харченко) – Дрогобич, Коло, 2017. – 374 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.04.2011 [Електронний ресурс].
– Режим доступу: : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=966-15>
– Загол. з екрану. – Мова укр.;
2. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоді» від 21 червня 2001 року № 2558-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www search.ligazakon.ua](http://www.search.ligazakon.ua);
3. Соціальний супровід // Режим доступу: <http://zakon.lिकासoft.com.ua/component/lica/?href=0&view=text&base=24&id=22870&menu=22927>;

Тезисний конспект лекцій з дисципліни «Соціалізація особистості»

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади соціалізації особистості.

Тема лекційного заняття 1. Головні дефініції та категорії. Априорний та апостеріорний виміри соціалізації особистості.

Визначення та генеза понять «соціалізація» та «особистість». Історичні типи світогляду та походження свідомості (концепції, гіпотези). Становлення і розвиток особистості в історії людства (герменевтичний аналіз давньогрецьких текстів). Соціалізація особистості в онтогенезі та філогенезі.

Тема лекційного заняття 2. Концепції антропосоціогенезу як шлях усвідомлення соціалізації особистості.

Еволюційна концепція. Поняття антропосоціогенезу: аналіз контексту та хронологічна схема розгортання дослідження феномену в історії людства. Сучасні наукові уяви про антропосоціогенез.

Тема лекційного заняття 3. Давньоіндійські та давньокитайські концепції природного індивіда та соціальної людини (буддизм, конфуціанство, даосизм).

Західна та східна парадигми уявлень про статус людини в природі та суспільстві. Східний антропологічний етико-релігійний ірраціоналізм у підходах до аналізу людського буття. Вчення про сенс буття людини, головні моральні істини та цінності в буддизмі. Соціально-етичні погляди на порядок і гармонію в суспільстві та головні істини конфуціанства. Вчення про світовий устрій, закони природи та набуття мудрості, як ідеалу людського буття, в даосизмі. Головні моральні принципи та священні книги Давнього Сходу.

Тема лекційного заняття 4. Давньогрецька класика V-IV ст. до Р.Х. про людину в соціумі.

Перші раціоналістичні концепції про розум та свідомість людини у вченнях софістів (Протагор, Горгій, Продік) та реакція Сократа на етичний релятивізм софістики. Абсолютизація ролі людського розуму Сократом та його панлогізм у морально-етичному вченні. Платон про дердавний устрій та людину в державі в сократичних діалогах. Аристотель про виховання, багатознання, мудрість та головні людські чесноти. Соціально-психологічні реалії доби елінізму. Епікурейство: гедоністична та евдемоністична концепції, вчення про атараксію. Стоїки про мужність та мету аскета-мудреця і сенс буття людини (вчення про апатію). Цинізм (кінізм) Діогена. Погляди кініків щодо матеріальних цінностей та загроз речового світу. Цинізм як соціально-психологічний феномен.

Тема лекційного заняття 5. Середньовічні, Ренесансні та Новочасні концепції людини, Бога та соціуму.

Середньовічні концепції духовної людини III-XIII ст. (від патристів Тертулліана і Августина до схоластики Томи Аквінського). Перші вчення про буття душі, час та про ходу і напрям історичного процесу. Гуманістичні уяви про

людину і соціум за доби Відродження XIV-XVI ст. та Нового часу XVII ст. Формування уявлень про свободу : від давньогрецького року та середньовічного фатуму – до фортуни і свободи в концепціях М. Кузанського, Дж. Бруно, Н. Макіавеллі та Б. Спінози. Аморалізм вчення про державну владу і правителів Н. Макіавеллі як реакція на середньовічні метаморфози християнської морально-етичної концепції.

Тема лекційного заняття 6. Новий час XVII ст. та французьке Просвітництво XVIII ст.: усвідомлення співвідношення біологічного та соціального в людині.

Дискурс щодо наявності «вроджених ідей» чи беззмістовної свідомості «*tabula rasa*» у людини від її народження між раціоналістом Р. Декартом та сенсуалістом (максимальним емпіриком) Дж. Локком. Біологічні та механістичні (Т. Гоббс) абсолютизації сутності людини у Новий час XVII ст. та за доби французького Просвітництва.

«Людина-Робінзон» або біологічна людина П.-А. Гольбаха та Ж.-О. де Ламеттрі; соціально-утопічна людина Ж.Ж. Руссо. Антиклерикальні та соціально-етичні погляди Вольтера та Д. Дідро.

Тема лекційного заняття 7. Німецька класика XIX ст. про морально-духовну особистість і її свободу.

Концепція І. Канта про природний детермінізм та про трансцендентну для розуму сферу культури, де панують уяви про мораль, Бога, свободу. Вчення І. Канта про категоричний імператив. Г.В.Ф. Гегель про рівні та типи свободи в різних суспільних утвореннях. Історичний та панлогічний оптимізм Г.В.Ф. Гегеля.

Некласичні антропологічні уяви А. Шопенгауера та Ф. Ніцше про волю і свободу людини. Антисекуляризм та соціальний песимізм Ф. Ніцше, його критика соціалізму.

Тема лекційного заняття 8. Персоналізм та екзистенціалізм: моральність, свобода та вибір людини «бути собою».

М. Бердяєв (персоналізм) про два онтологічні ряди та про Я-особистість, свободу, творчість та «євангельське царство». Ф. Достоевський (засновник екзистенціалізму) про антропологічні корені зла, про самотність людини в чужому агресивному світі, шкідливість політичних меганаративів, християнську моральність особистості та «євангельський соціалізм». М. Хайдеггер про буття й небуття людини, про справжність існування та тиск анонімного зовнішнього вибору. Ж.-П. Сартр та Ф. Кафка про свободу й відповідальність людини, про її «вибір бути собою».

Українська релігійна «філософія серця»: усвідомлення сенсу буття людини у реалізації творчих потенцій в улюбленій справі та духовності у вченнях Г. Сковороди, П. Юркевича.

Змістовий модуль 2. Психолого-педагогічні засади соціалізації особистості

Тема лекційного заняття 1. Сучасні соціально-педагогічні концепції та психологічні теорії особистості .

П. Наторп про головну ідею соціальної педагогіки: безмежного панування Духа, спрямованого на пробудження у кожного індивіда усвідомлення іманентної свободи. Г. Нол про створення цілісної системи виховання, метою якої є гармонія індивідуального та соціального в людині. Г. Боймер та Дж. Дьюї про особистість, яка конститує себе у критичних актах соціальної активності. Програма прогресуючої освіти Дж. Дьюї про важливість формування в дітей навичок напрацювання конкретних рішень та про вільне суспільство, яке ґрунтується на природній самоорганізації шляхом вивільнення своїх ресурсів у просторі ринкових відносин.

Тема лекційного заняття 2. Визначальні напрямки процесу становлення різнобічно соціалізованої особистості.

Сприйняття та усвідомлення логіки людського індивідуального та соціального буття шляхом: 1) залучення психологічних механізмів соціалізації в процесі соціальної взаємодії індивідів (концепції Фрейда, Тарда, Міда, Парсонса); 2) впливу соціокультурного й виховного контексту сім'ї; 3) участі у вертикальних стосунках за принципом «учитель – учень»; 4) розвитку рефлексуючої свідомості в процесі інтелектуально-концептуальної діяльності; 5) трансформації функцій соціального контролю від зовнішніх до внутрішніх в процесі засвоєння загальнозначущих норм легітимної поведінки (правове виховання); 6) засвоєння знакових систем культури: мови, релігії, мистецтва, міфології тощо); 7) адаптації до професійно артикульованого контексту та професійного колективу.

Тема лекційного заняття 3. Формування толерантності як чинника становлення гармонійної духовно-моральної особистості.

Генеza толерантності як імператива в історії людства (на прикладі настанов Старого та Нового Заповіту з Біблії). Демократія як горизонт толерантності. Стаття «Свобода совісті» у конституціях різних держав світу як задокументована толерантність. Нетерпимість та розпалювання ворожнечі між людьми на будь-якому ґрунті – вияв нетолерантності (шовінізм, фашизм, атеїзм, ксенофобія, марксизм, клерикалізм та антиклерикалізм, сіонізм, антисемітизм, тоталітаризм, авторитаризм, тощо).

Тема лекційного заняття 4. Особливості розвитку морально-етичної свідомості сучасної людини.

Типи етичних вчень у відповідності з тлумаченням морального ідеалу та нормативних програм: гедонізм, евідемонізм, утилітаризм, консеквенціалізм, перфекціонізм, деонтологічна етика, етика чеснот, етика любові, етика ненасилля. Сучасна епоха крізь призму моральних цінностей людства. Моральний зміст процесів глобалізації культурної життєдіяльності людства. Проблема

самоідентифікації людини в умовах плюралізації, технізації та динамізації людського буття. Становлення нового гуманізму в умовах проблем виживання людства. Розвиток етико-прикладних досліджень в другій половині ХХ – на початку ХІХ століття Прикладна і професійна етика: схожість та відмінності. Особливість етикоприкладних проблем. Структура прикладної етики і методологічні принципи її побудови. Етика науки. Моральні кодекси професійної поведінки (в медицині, педагогіці, журналістиці, юриспруденції та ін.). Ситуаційний аналіз як один з методів етико-прикладних досліджень. Напрями досліджень. Економічна етика. Політична етика. Правова етика. Біоетика. Екологічна етика. Медіа-етика. Етика науки. Етика мистецтва. Етика освіти.

Тема лекційного заняття 5. Релігійна свідомість людини: історичний та структурно-функціональний аналіз.

Релігія: визначення, місце та соціальне та індивідуальне значення. Світові релігії (загальний історичний та змістовий дискурс). Функціональний аналіз релігії. Уяви про трансформаційні шляхи головних релігійних ідей в історії людства: політеїзм – генотеїзм – монотеїзм; зооморфізм – антропоморфізм – пантеїзм та моральнісні уяви. Структурний аналіз релігійної свідомості: буденний та теоретичний її рівні; релігійна психологія та релігійна ідеологія як головні структурні компоненти. Поняття релігійного комплексу. Феномен релігійної віри як центральної складової релігійного комплексу.

Тема лекційного заняття 6. Генеза правової свідомості людини.

Первісні табу як зародки синкретичної морально-правової свідомості. Виникнення держави і права. Перші правові кодекси у давній Греції та Римі. Специфіка правових уявлень за доби християнського Середньовіччя. Відродження і права людини. Концепції «природного права» Ю.-С. Оріховського (ХVІ ст.) та Т. Гоббса (ХVІІ ст.) Концепції «суспільної угоди» Нового часу (ХVІІІ ст.) та французького Просвітництва (ХVІІІ ст.). «Філософія права» Г.В.Ф. Гегеля. Конституція як головний закон держави. Релігійно-правові кодекси у країнах з державною релігією («Шаріат» в мусульманських країнах). Країни без конституції (мусульманські країни, Ізраїль). Імперативи сучасної правової свідомості та правове виховання.

Тема лекційного заняття 7. Розвиток естетичного сприйняття реальності.

Процес формування художньо-образного мислення у первісної людини. Проблема творчості в античному світогляді. Мистецтво в системі канонів Античності та Середньовіччя. Проблема традиції та новаторства в мистецтві. Нове розуміння мистецтва за доби Ренесансу. Виникнення художньої освіти та художньої критики. Поняття професійного мистецтва доби Нового часу. Сучасне розуміння мистецтва. Масове та елітарне в мистецтві. Творчість – предмет міждисциплінарних досліджень. Професійна етика митця. Зміст і форма твору мистецтва. Види мистецтва Принципи систематизації та класифікації мистецтва за видами. Систематика художніх кодів та знакових структур різних видів мистецтва. Система мистецтв за Гегелем. Поняття класичних мистецтв.

Мистецтва первинні та вторинні (виконавські). Види мистецтва, що виникають із розвитком науки і техніки: кінематограф, фотографія, дизайн, телебачення, інтерактивне мистецтво комп'ютерних мереж. Мистецтво в умовах інформаційного суспільства.

Тема лекційного заняття 8. Формування екологічної свідомості людини.

Теоретичні підстави й аспекти концепції коеволюції природи й людини. Історичний розвиток та сучасні форми уявлень про взаємодію біологічного і соціокультурного компонентів людської сутності. Еколого-біологічна складова культури. Науково-філософські та громадсько-політичні концепції «екологічних прав людини», «мирного співіснування людини й природи», поліцентричності світу та рівноцінності всіх його компонентів. Можливі варіанти взаємодії основних складових українського суспільства та міжнародного співтовариства з метою вирішення соціально-екологічних проблем сьогодення.

Змістовий модуль 3. Історичний аналіз специфіки практик виховання.

Тема лекційного заняття 1. Історія вітчизняних практик виховання.

Система виховання у козацьких школах XVI-XVII ст. Освітні реформи початку XVIII ст. Вітчизняна школа і педагогіка у XVIII ст. Педагогічні погляди і діяльність Ф. Прокоповича. Історія розвитку освіти в українських колегіумах. Педагогічна діяльність Г. Сковороди. Педагогічні погляди Т. Шевченка. Просвітницько-педагогічна діяльність О. Духновича. К. Ушинський – засновник вітчизняної педагогіки. Педагогічна діяльність М. Пирогова та М. Корфа. Педагогічні погляди М. Грушевського. Педагогічна спадщина С. Русової. Вчення О. Залужного про особистість. Науково-виховна система А. Макаренка. Погляди В. Сухомлинського на виховання особистості.

Тема лекційного заняття 2. Виховні практики та етикет народів світу.

Специфіка традиційного виховання в азійних країнах (Китай, Японія). Особливості китайського етикету: історія і сучасність. Етикет в Японії. Виховання та правила етикету в мусульманських країнах (на прикладі ОАЕ). Виховання та етикет в європейських країнах: історія і сучасність. Особливості вітчизняного традиційного етикету та його сучасні трансформації.

Тема лекційного заняття 3. Сучасні методики, технології, стратегії і тактики соціально-педагогічної роботи з людьми різних категорій і груп у європейських країнах та США.

Педагогічно-виховні концепції А. Моленхауера, А. Мерінгера, А. Флутнера, В. Кюхенгорфа, А. Вольфа та Р. Германа.